

SALKÖVESKÚT

TELEPÜLÉSKÉPI ARCULATI KÉZIKÖNYV
2017

Salköveskút Község Önkormányzata

Készítette:

Godavszky Beáta

Szily Adrien

Varga Dalma

Fotó:

Godavszky Beáta, Varga Dalma

Salköveskút, 2017.

TARTALOMJEGYZÉK

1. Bevezetés, köszöntő

2. Salköveskút bemutatása

Általános településkép, településkarakter

Fekvése

Településszerkezet kialakulása, gazdasági élet és szerkezet összefüggése

Utcarendszer, telekszerkezet

Telkeken belüli épületelrendezés

3. Örökségünk - A településképi szempontból meghatározó építészeti, műemléki, táji és természeti értékek, településképi jellemzők

Műemlékek

Helyi területi védelem

Egyedi értékvédelem

A településsel kapcsolatos vallási emlék

Temetkezési emlék

Történelmi eseménnyel kapcsolatos emlék

Egyedi tájérték

Helyi védelemre javasolt épületek, építmények

Egyéb településképi értékek

Természeti, táji értékek

4. Településképi szempontból meghatározó, eltérő karakterű területek lehatárolása, a településképi, arculati jellemzők és a településkarakter bemutatásával - településképi szempontból meghatározó területek

Történelmi településrész

Átalakuló településrészek

Új beépítésű településrészek

Beépítésre nem szánt terület

5. A településképi minőségi megformálására vonatkozó ajánlások: építészeti útmutató, közterületek településképi útmutatója, - utcák, terek, közparkok, közkertek

Történelmi, átalakuló, új beépítésű, beépítésre nem szánt településrészekre településrészekre nézve

Telepítés

Magasság

Tetőforma

Anyaghasználat, színek

Kerítések, térfalak

Kertek

Közterületek településképi útmutatója - Utca, terek, közparkok, közkertek

6. Jó példák bemutatása: épületek, építészeti részletek (ajtók, ablakok, tornácok, anyaghasználat, színek, homlokzatképzés) kerítések, kertek, zöldfelületek kialakítása

7. Jó példák bemutatása: sajátos építményfajták, egyéb műszaki berendezések

BEVEZETÉS, KÖSZÖNTŐ

A kézikönyv mind a helyben lakó, mind az idelátogató érdeklődő, tájékozódni kívánó emberek számára a település bemutatásával, az értékek megismertetésével tárja fel az épített környezet szépségeit. Az ajánlások nem tekinthetők kötelező jellegűnek, a céljuk nem a tervezési szabadság megkurtítása, uniformizálása. Nem típus meghatározás, hanem a települések egészében fellelhető településszerkezeti, beépítési és építészeti hagyományok, a hagyományt őrző építészeti jelleg meghatározása. A jellegzetes épületek közé a szegényparaszti, paraszt-polgári (pl. a kisvárosi eklektikus polgárház mintára épített épületeket), lakóházakat, üzletházakat, plébánia és lelkészlakokat, régi iskolákat kocsákat, ipari emlékek közül a malmokat, gabonátárolókat is számbavettük, ezeket a település karakteres építményeinek tekintettük. Az épületek minősítését helyszíni utcaképi és egyes esetekben udvari szemrevételezéssel végeztük és fényképfelvételekkel igazoltuk. Számba vettük a kastélyokat, kúriákat, a volt uradalmi – tehát nem a falu társadalmához tartozó lakó-, és gazdasági – majorsági épületeket, volt cselédházakat, magtárakat stb. A kézikönyv a jogszabály alkotói szerint nem egy merev lezárt egész, hanem nyílt, folyamatos hozzászólást és változtatást lehetővé tevő kezdeményezés kíván lenni, ahogy a település története sem befejezett, hanem folyamatosan továbbíródik. Egy ház elválaszthatatlan kapcsolatban van a környezetével, szomszédjaival, településével. A bejárati kapu, kerítés, a növényzet is meghatározója a települési karakternek ezért fényképfelvételeinken ezekre és a településeken belüli különleges építészeti és tájképi látványokra is tekintettel voltunk.

SALKÖVESKÚT BEMUTATÁSA

ÁLTALÁNOS TELEPÜLÉSKÉP, TELEPÜLÉSKARAKTER

Fekvése

A település igazgatási területe a Vasi-síkságon belül a Gyöngyös-síkon helyezkedik el. A táj alföldies jellegű. Lapos mélyedések hálózata teszi némileg változatossá.

Településszerkezet kialakulása, gazdasági élet és szerkezet összefüggése

A település Salfa és Köveskút 1935. évi egyesítésével keletkezett. 1263-ból Köveskút, 1489-ből „Kueskuth, más néven Solfalva”-ként olvashatjuk az oklevelekben. Salfát a feudális korban kisnemesek lakták. Az 1857. évben készült kataszteri térkép utcavezetése, telekszerkezete jól kivehető még a mai földhivatali alaptérképen is. A Március 15. tér északi fele Köveskúthoz, déli fele Salfához tartozott, együttes befoglaló formájuk a maival azonos, azzal a különbséggel, hogy nem volt park a téren. A Petőfi utca a Bem utcáig tartott, amely utca a telekvégi kocsútóból alakult ki. A Rákóczi utca hossza alig változott. A Kiss Ernő utca ugyanúgy megvolt. A Kossuth utca a Vasút utca betorkollásáig húzódott, ez utóbbi helyén csak egy mezeti út volt. A Március 15 tér arányai és a környező épületek jellege falusias viszonylatban páratlan főteret alkotnak.

A Köveskút községrészben álló Angyal-Rothermann-Patzenhofer kúria tulajdonosa birtokolta és műveltette a község külterületét 1857. évi kataszteri térképen Köveskút község külterületének déli részén van két vélhetően majorsági terület és halmozottan keskenyebb, kisebb mezőgazdasági művelésű telkek. Jelenleg is a növénytermesztés és állattenyésztés a jellemző. főként a pulykatenyésztés és a sertéstartás a meghatározó. A régi majorok megszűntek, Köveskúton a patak mellett és a az északi belterülethatár közelében van major, egyébként a település külterülete összefüggő mezőgazdasági terület.

A monokultúrás szántóföldi táblák egymást váltják fel. Egyhangúságukat kismértékben oldják a patakokat és az árkokat követő kifejlett bokorfüzesek, füzesek állománya, valamint a gyepgazdálkodású területek. A táblákat mezővédő erdősávok kevésbé tagolják. Zártkerti részek, szőlők, pincék nincsenek. A domborzat sík jellegéből adódóan messze el lehet látni, csak északnyugaton képez vizuális határt a Kőszegi hegység szemet vonzó hátteret nyújtva. Egyébként a település több pontjáról is szép látvány tárul fel a hegyvonulatra.

A Bem utca végén egy nagy telken mind helyét, mind megjelenését tekintve a községtől elkülönülve áll két közelmúltban épült lakóház a kiszolgáló épületeivel.

A lakosság száma jelenleg 483 fő. Nincs nemzetiség a településen, így a hagyományaikból eredő sajátos épületedíszítés, színezés sem jelenik meg. A településkép tiszta rendezett. Salköveskúton teljes körű, jól működő infrastruktúra hálózat üzemel, a központi szemétszállítás szervezett. Óvoda, iskola nincs, az alsó tagozatosok Vassurányba, a felső tagozatosok Szombathelyre járnak. Védőnői háziorvosi körzetközpont a település. A szakellátásokat Szombathelyen lehet igénybe venni. Művelődési ház és könyvtár helyben működik, egyesületek nem szerveződtek a településen.

Utcarendszer

A községen keresztülhalad a 8638 számú Söpte-Csepreg összekötő út, amely belterületen a Rákóczi utca és Söpte-Acsádi utca nevet kapta. Ebből ágazik ki a régi községrészek két főutcája, amelyekből újabb mellékutcák nyílnak. A település utcái - különösen a Petőfi utca - tipikusan falusias megjelenésű kiültetésűek, másokban viszont még nem alakult ki utcakép formáló növényzet. Az utca menti zöldsávokat kaszált árkok, karbantartott bejárok, szórványosan és fasorban álló gyümölcsfák, virágágyak alkotják. Jellegzetesnek mondható, hogy e zöldsáv a Rákóczi utcában a kegyeleti parktól indulva kiszélesedik, és itt több sorból álló szabályos elrendezésben gyümölcsfasorokat telepítettek.

Telekszerkezet, telkeken belüli épületelrendezés

Köveskút telekszerkezete fésűs, változó szélességű telkekkel, kevés kivételtől eltekintve utcai homlokvonalra épült házakkal. A telkek belsejében lévő korábbi pajtasor ma is álló egyedeinek vonala nem szabályos. A telekhatárra merőlegesen állnak hol beljebb a telken, hol kijebb és nem töltik ki a teljes telekszélességet.

Salfa telekszerkezete szórt, hosszabb beépítetlen utcaszakaszokkal. A Március 15. Tér nyugati oldalán álló Angyal-Rothermann-Patzenhofer kúriát üzletházzá alakították át több önálló bejárattal. A mellette lévő telken vélhetően a korábban hozzá tartozó majorsági épület áll.

Az utcai lakórészeket zömében átépítették. A velük egybeépített régi gazdasági szárnyak sok helyen megmaradtak. A beépítési mód jellemzően oldalhatáron álló, a Március 15. tér északi végén van néhány szabadon álló épület.

ÖRÖKSÉGÜNK

A TELEPÜLÉSKÉPI SZEMPONTBÓL MEGHATÁROZÓ ÉPÍTÉSZETI, MŰEMLÉKI, TÁJI ÉS TERMÉSZETI ÉRTÉKEK, TELEPÜLÉSKÉPI JELLEMZŐK

Műemlékek

Műemléki védettséget élvez temploma 1443-ban épült fel a temető közepén. 1532-ben török pusztítja, 1580 után a hitújítók kezén van. 1612-ben Szenczi Molnár Albert jelenlétében zsinatot tartottak itt. 1690 után rekatolizálják. A templom 1674-ben fatornyos, 1747-ben épült a jelenlegi szentély, majd boltozott, kőből épült karzata készült el. 1870-ben leégett a fatorony, helyére újat építenek kőből. Mai formájában barokk. Egyhajós, északon és délen keresztszárnyszerűen egy-egy helyiség csatlakozik a szentélynegyszöghöz. Tornya enyhén előre ugorva nő ki a nyugati homlokzatból. A torony alatti félkörív záródású bejárat szélfogójából délre és északra egy-egy körablakkal megvilágított kápolna nyílik. Az északiban sírhely van, felette egy XVIII. Századi Madonna-szoborral. A karzatot, a hajót és a szentélyt félkörív záródású ablakok világítják meg. A hajó boltozatos. A külső tatarozása 1967-ben, a belső festés 1968-ban készült.

Helyi területi védelem

Helyi településképi védelem alatt áll az a községrész amelyen jól fellelhetőek a hagyományos telekalakulatok, beépítési jellegzetességek. Ilyen a Március 15 tér és az ide nyíló telkek.

A Március 15 tér keleti oldala

A Március 15 tér déli oldala

A Március 15 tér északi vége

Egyedi értékvédelem

Egyedi védelem alatt állnak a Március 15 tér jellegzetes épületei

Római katolikus plébánia Március 15. tér 3. 147 hrsz

Volt általános iskola Március 15. tér 5. 146 hrsz. ma lakóház

Lakóház Március 15. tér 7. 145 hrsz

Tetőszerkezetének műszaki állapota nem kielégítő, nyílászáróit kicserélték.

Kúria Március 15. Tér 2. 54 hrsz. ma kocsmá, bolt
(erősen átépített)

Kossuth L. u. 6. 104 hrsz.
varroda

A településsel kapcsolatos vallási emlékek

A templomkertben álló
1913-ban állított kőfeszület

A Petőfi utca és a Bem utca kereszteződésében álló
1902-ben állított kőfeszület

A Március 15 téren álló Szentháromság szobor

A kegyeleti parkban álló 1892-es kőfeszület

Temetkezési emlék

Kegyeleti park

Egyéb településképi értékek

Egyedi tájérték közé sorolható és helyi védelemre javasolható

A temető „Mindenki keresztje”

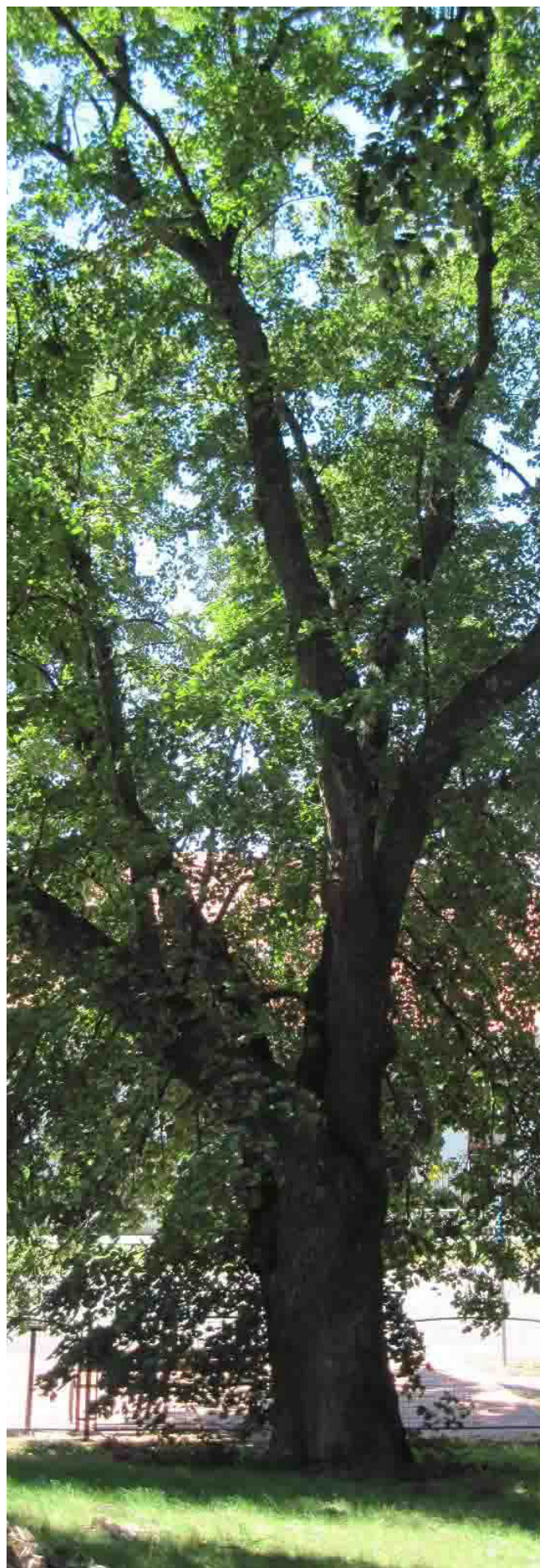
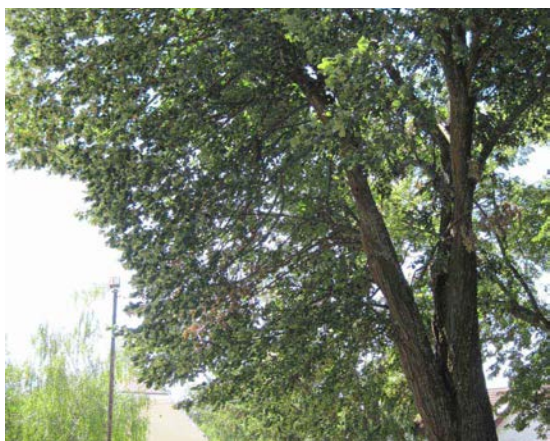
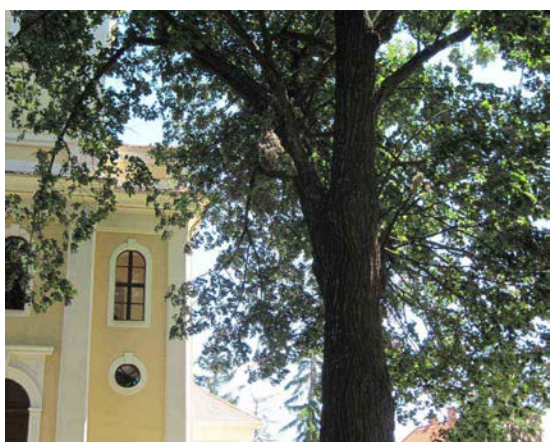
A Petőfi utca külterületen földútban folytatódik. Ennek a földútnak valamint a Meszleni-árok mentén futó földútnak, és a 065/3, a 065/6 hrsz-ú szántóknak a találkozásánál áll egy 1941-ből származó feszület. Felirata: Tóth György és neje Perger Mária állította Isten dicsőségére.

Az emlékek állapota megfelelő, rendszeresen és szépen gondozzák őket. A településképi értékek a tájban kedvező látványt nyújtó, helyi jelentőségű, értékes elemek, amelyek megőrzését mindenképpen biztosítani kell.

Idős hársfák a templomkertben

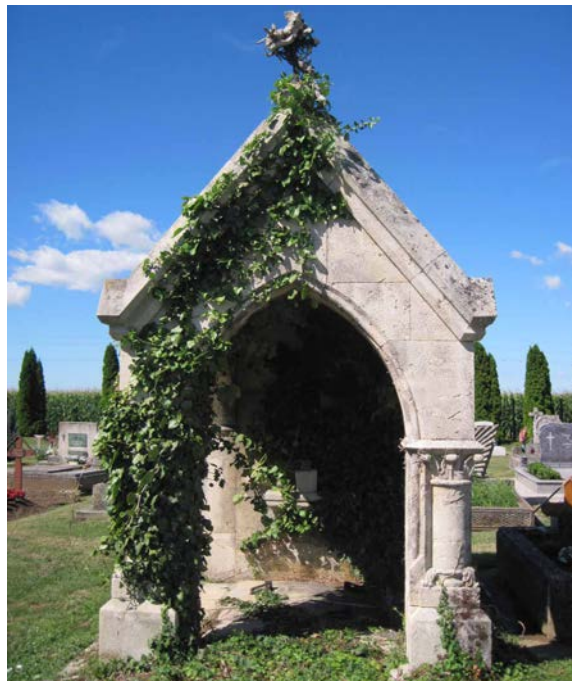

Egyéb településképi értékek közé sorolhatjuk a temetőket és bennük egy-egy régi, mívés síremléket.

Temető

1885-ből származó síremlék, amelyet Girardoni Róbert állíttatott vallásos áhítata jeléül

De értékes képi elemei a település arculatának a kutak vagy a közterületen fellelhető nyomós kutak is. A település több udvarán szép példáit láthatjuk egy-egy használatban lévő kerekcsútnak.

Salköveskúton jellegzetesnek tekinthető a betonkerítés: zárt, áttört, alacsony, közép magas kerítésmezőkkel. Számos szépen díszített példát láthatunk az egyszerű formájútól a művesig, nem egy helyen virágdíszes oszlopokkal.

Természeti, táji értékek

Salköveskút körüli táj alföldi jellegű. Messzire el lehet látni. Szemünk a szegélyeken akad meg és időzik el hosszabban. Északnyugaton a Kőszegi hegység vonulata zárja le a horizontot. Mögöttük tiszta időben az Alpok egyes hegycsúcsai is feltűnnek, amelyek olykor még nyár elején is havasak. A szántóföldek uralta tájon átsuhanó tekintet a füves, bozótos mezsgyéken, keskeny erdősávokon, a település sziluettjén, utakat kísérő fasorokon, minden olyan sávon, folton, ponton pihen meg hosszabban, ahol változás mutatkozik a táj képében.

**TELEPÜLÉSKÉPI SZEMPONTBÓL MEGHATÁROZÓ, ELTÉRŐ
KARAKTERŰ TERÜLETEK LEHATÁROLÁSA, A TELEPÜLÉSKÉP,
ARCULATI JELLEMZŐK ÉS A TELEPÜLÉSKARAKTER BEMUTATÁSÁVAL
TELEPÜLÉSKÉPI SZEMPONTBÓL MEGHATÁROZÓ TERÜLETEK**

A település belterületének jellemző szerkezete

TÖRTÉNETI TELEPÜLÉSRESZ

A történeti településrész, a legrégebben beépült községmag, az 1856-1860 között készült vármegyei kataszteri térkép figyelembe vételével lett lehatárolva, azonban a Rákóczi utca északi vége mai képe alapján az átalakuló, a Söpte-Acsádi utca keleti oldala pedig új építésű településrész lett.

Forrás: Vas megyei Levéltár

Kossuth Lajos utca

Petőfi Sándor utca

A beépítési mód oldalhatáron álló. Az épületek formája hosszúház, vagy utcavonalon hajlított ház. A gazdasági épületek egybeépültek a lakóépülettel, a telek belsejében keresztben álló pajtásor a kataszteri térképen még jól kivehető. Főleg a Petőfi utca déli telkein ma is áll még belőle jó néhány. Előkert jellemzően nincs, az épületeket utcafrontra építették. A tetőgerinc hosszúház esetében utcára merőleges, hajlított házon utcával párhuzamos, majd az udvari szárnyon befordul utcára merőleges irányba. Csonka kontyot vagy teljes lekontyolást gyakran alkalmaznak. A tetőhajlásszög 30-45°. A kerítések változatos anyagúak és formájúak. Sok helyen találunk az utcavonalon táblákból álló mintás, sokszor áttört öntött betonkerítést.

ÁTALAKULÓ TELEPÜLÉSRSZEEK

A beépítési mód oldalhatáron álló. Az épületek formája elvértve hosszúház, többnyire utcavonalon hajlított ház és kockaház. A gazdasági épületek egybeépültek a lakóépülettel, kisebbek előfordulnak oldalhatáron állóan a telek belsejében, keresztben álló kisebb méretű pajta is van néhány. Előkert jellemzően nincs, az épületeket utcafrontra építették. A tetőgerinc hosszúház esetében utcára merőleges, hajlított házon utcával párhuzamos, majd az udvari szárnyon befordul utcára merőleges irányba. A teljes lekontyolás általánosan jellemző. A kockaházak sátoztetők. A tetőhajlásszög 30-45°. A kerítések változatos anyagúak és formájúak. A Kinizsi utcában az utcafronton álló, előkert nélküli épület elhelyezés miatt csak a két ház közötti rövid oldalkerti szakaszon van szükség kerítésre.

Petőfi Sándor utca keleti vége

Kinizsi utca

ÚJ BEÉPÍTÉSŰ TELEPÜLÉSRÉSZEK

A beépítési mód oldalhatáron álló. Az épületek formája elvértve hosszúház, többnyire utcavonalon hajlított ház és kockaház. A gazdasági épületek egybeépültek a lakóépülettel, kisebbek előfordulnak oldalhatáron állóan a telek belsejében, keresztben álló kisebb méretű pajta is van néhány. Előkert jellemzően nincs, az épületeket utcafrontra építették. A tetőgerinc hosszúház esetében utcára merőleges, hajlított házon utcával párhuzamos, majd az udvari szárnyon befordul utcára merőleges irányba. A teljes lekontyolás általánosan jellemző. A kockaházak sátoztetők. A tetőhajlásszög 30-45°. A kerítések változatos anyagúak és formájúak. Az utcafronton álló, előkert nélküli épület elhelyezés miatt csak a két ház közötti rövid oldalkerti szakaszon van szükség kerítésre.

Dózsa utca

A beépítési mód oldalhatáron álló. Az épületek alaprajzi formája zömök, körvonaluk változatos. A gazdasági rész kisebb, többnyire a lakóépülettől elkülönülve épült. Az előkert mérete utcánként változó, kis szakaszon nincs, de általában kettőtől öt méterig terjed. A tetőgerinc utcához való viszony egy utcán belül is változó, utcára merőleges, utcával párhuzamos és sátortetős megoldás egyaránt gyakori. A tetőhajlásszög 30-40°. A kerítések változatos anyagúak és formájúak.

Petőfi Sándor utca nyugati vége

BEÉPÍTÉSRE NEM SZÁNT TERÜLETEK

Beépítésre nem szánt területek között a legjelentősebb kiterjedésűek a külterületi mezőgazdasági, erdőművelési területek, amelyek megjelenésükkel nagyban formálják a település képét. A szántóföldek nagytábláinak egyhangúságát oldja fel a különböző növénykultúrák váltakozása, a mezsgyerendszer. A jellegzetes vidéki táj képéhez hozzátartozik egy szépen rengő búzamező szélén vadvirágokkal.

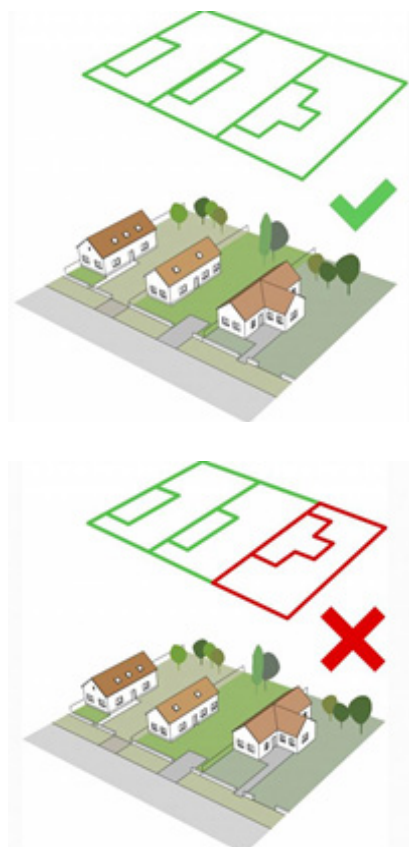

AJÁNLÁSOK A TELEPÜLÉSKÉP MINŐSÉGI MEGFORMÁLÁSÁRA VONATKOZÓ ÉPÍTÉSZETI ÚTMUTATÓ

TÖRTÉNETI TELEPÜLÉSRÉSZ

Telepítés

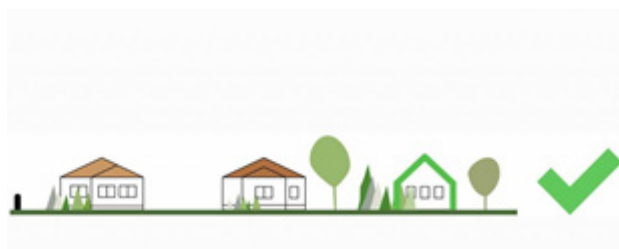
A beépítési mód oldalhatáron álló. Újraépítés esetén hosszúháznál az utcai homlokvonalától 5m mélységig a lebontott épületet kell alaprajzi kontúrában és tömegformájában visszaépíteni, azon túl lehet bővített, legfeljebb 7,5m széles traktusú épületet emelni. Hajlított ház esetében újraépítésnél a lebontott utcai szárnyat kell visszaépíteni, azon túl ha szükséges az eredetihez képest bővített épületszárnyat lehet elhelyezni. Új beépítésnél az előkert méretét az utcaszakaszon kialakultnak megfelelően kell megállapítani.

Magasság

Új beépítés esetében az utcaszakaszon meglévő épületek magasságához kell illeszkedjen az építendő épület magassága.

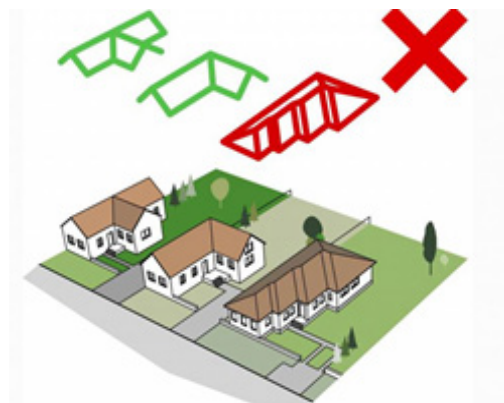

Tetőforma

A tetőforma és tetőgerinc az utcai, visszaépített épületrészen az eredetinek mindenben meg kell, hogy feleljen. Ezen a szakaszon tetőtér beépítés esetén amennyiben térfal nem volt, azt nem lehet alkalmazni, a bevilágítást síkban fekvő tetőablakokkal kell megoldani. Új beépítéseknél a tetőhajlásszög 35-45 fok között legyen.

Nem ajánlott az épület túlzottan tördelt, számtalan tetősíkból összeállított fedése.

Anyaghasználat, színek

A történeti településrészekben hagyományos építőanyagokat kell alkalmazni: simított vakolat, barnára pácolt fa nyílászárók. A tetőhéjazat hagyományos színű cserép lehet. A homlokzatok színezése törtfehér, halványsárga, halvány drapp lehet a hozzáillő színű keretezéssel.

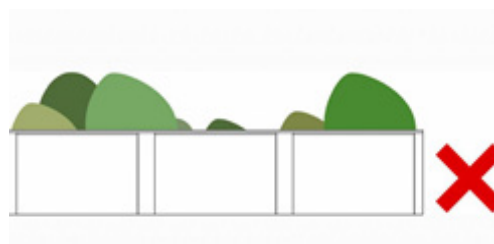

A nyílászárókat a hagyományosnak megfelelően a könyöklőpárkányig kell keretezni, félmagasságban abbahagyni nem ajánlott. A lábazat az utcai fronton kőburkolatú vagy simított beton lehet.

Kerítések, térfalak

Oszlopos, a lábazat felett áttört kerítés építése ajánlott, új simavonalú tömör, zárt nem. Kivétel ez alól a hagyományosan alkalmazott mintás, sok esetben áttört, táblás betonkerítés.

KERTEK

A kert a házhoz szervesen kapcsolódik, és egyben nyit a „külvilág” felé is. Minden téren többfunkciós, hiszen átmenet a természet és az épített között, kikapcsolódásunk, pihenésünk vagy éppen kisebb-nagyobb munkálataink helyszíne, reprezentatív és intim. Egyszóval a jó kert valóságos idilli hangulatot kelt a lakójában, csodálójában.

A történeti településrészen igyekezzünk megőrizni a hagyományos falusi kertekre jellemző tagozódást - díszes elő- és oldalkert, gazdasági udvar veteményessel, hátul gyümölcsös -, a régi kerti elemeket, mint például a kerek kutakat.

Növényalakalmazásnál is számos szempontot kell figyelnünk. Próbáljuk megővni telkünk régi, egészséges fáit, és hozzájuk igazodva ültessük az újabbakat. Vigyázzunk a megfelelő méretekre, hogy a választott növény nérete kisebb se jelentsen fenntartásbeli, funkcionális és egyéb problémákat. A hagyományos parasztkert idilli hangulatú. A ház körül többszínben pompázó virágok nyílnak egyéni telepítési kedv szerint elegyítve. Az előkert gyakori elemei a rózsák, de fontos része az évelő és egynyári virágágyak is, amelyekben kedvelt fajok a tavasszal nyíló tulipánok, nárciszok, jácintok, nősziromok, a nyáron virágzó liliumok, lángvirágok, szarkalábak, rozmaringok, zsályák, legényvirágok, bűdöskék, petúniák, lepkevirágok, az őszi rózsák. Az ablakokban virágládákban, cserepekben muskátlik virítanak. A cserjék is fontos szerepet töltenek be a kertben: háttérrel adnak, kiemelik egy-egy díszesebb növény szépségét és eltakarják a palástolandó részeket. A falusi kertek cserjéi kevésbé igényesek, mégis mutatós a virágaikkal, termésükkel, őszi lombozatukkal vagy éppen örökzöld leveleikkel emelik a kert szépségét. A bokrok közül is a paraszti kertekben gyakran alkalmazottak közül válasszunk. A bejárat, ablakok közelébe, a tornác és a terasz előtthelyet kaphat a babarózsa, az abazsarózsák, a levendulák, az árnyékosabb részekben a hortenziák és páfrányok, az oldalhatárokon az orgonák, a labdarózsák, a mályvacserjék, a nyári orgonák. Fenyő telepítésével óvatosan kell bánni, lehetőleg kerüljük a városi kertekre jellemző tuja sövények telepítését. Helyettük inkább virágos cserjékből alakítsunk ki térfelválasztó sövényeket.

A kertben fontos az árnyékosabb és napos területek kialakítása. Figyeljünk házuk és kertünk tájolására, és próbáljuk igényeinknek megfelelően hozzá igazítani a kialakítandó funkciókat. A fák között legyenek díszítőek, de a hasznokerti részben főként a különböző gyümölcsfajok - cseresznye, körte, szilva, alma - domináljanak. Ezek között is részesítsük előnyben a környéken jellegzetes régi fajtákat: például batul alma, búzaérő körte, hosszú szilva.

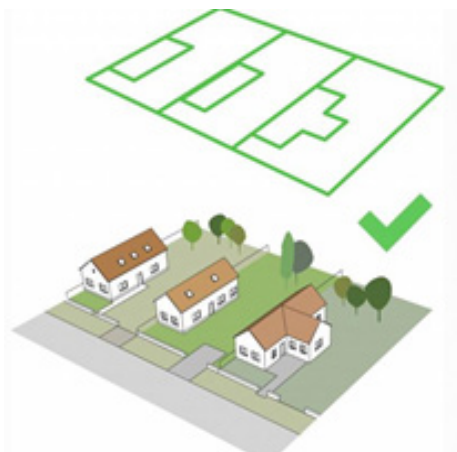
AJÁNLÁSOK

A TELEPÜLÉSKÉP MINŐSÉGI MEGFORMÁLÁSÁRA VONATKOZÓ ÉPÍTÉSZETI ÚTMUTATÓ

ÁTALAKULÓ TELEPÜLÉSRÉSZ

Telepítés

A lakóegység átépítése esetén az előkert méretét az utcaszakaszon kialakulnak megfelelően kell megállapítani. Az utcai homlokzat szélessége keskenyebb telkeken az országos előírások szerinti oldalkert méretének megtartása mellett lehetséges érték, szélesebb telkeken legfeljebb 12,0m lehet.

Magasság

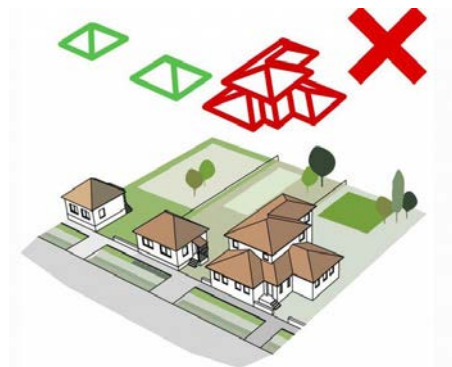
Új beépítés esetében az utcaszakaszon meglévő épületek magasságához kell illeszkedjen az építendő épület magassága.

Tetőforma

A tetőforma és a tetőhajlásszög az utcaszakaszon kialakulthoz illeszkedően határozandó meg. Tetőtér beépítés esetén az utcai tetőfelületen legfeljebb 2 síkban fekvő, vagy függőlegesen álló, tetőhéjazattal fedett kiugró ablaképítmény helyezhető el. A tetőhéjazat hagyományos színű cserép lehet. Nem ajánlott az épület túlzottan tördelt, számtalan tetősíkból összeállított fedése.

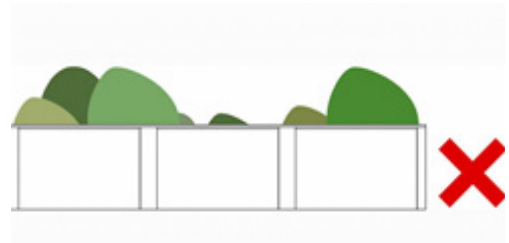

Anyaghasználat, színek

A homlokzaton is az általánosan használt építőanyagokat ajánlott alkalmazni, a lábazattól eltekintve legfeljebb kétféle burkolóanyag használatával. Az élénk, hivalkodó színezés nem engedhető meg.

Kerítések, térfalak

KERTEK

Míg a történeti településrészen a hagyományos háromosztatú kertek a jellemzők, addig az átalakuló településrészen a hagyományosak mellett már egyre több olyan kerttel lehet találkozni, ahol a díszkert funkció hangsúlyosabb, az állattartás, baromfi udvar hiányzik, kisebb a veteményes kerti rész, és gyakran hiányzik a jól elkülöníthető gyümölcsös.

A kert a mindennapi élet színtere. Kapcsolatot és egyben átmenetet képez a természet és az épített világ között. Fontos része az intimitás és reprezentativitás közti összhang megteremtése, a lakók igényének kielégítése, miszerint inkább díszítő vagy inkább haszoncélok vezérlik kialakítását. Faluhelyen általánosságban a háromosztatú kertek jellemzők. Elöl, az arra sétálgató számára is akár látható udvarrészben a díszítés a hangsúly, ezután következik a gazdasági és a haszonkerti rész. Ezen kialakítás a hagyományok ápolása érdekében megőrzendő. Éppen ezért kertünk formálásakor törekedni kell e rendszer létrehozására, vagy legalább megidézésére. A díszes előkerti egységbe bátran válasszunk évelőket, hagymásokat, egynyáriakat, melyeket kis cserjékkel, esetleg örökzöldekkel kiegészítve tehetünk még mutatósabbá. A megfelelő összhang megteremtésére figyeljünk a fajok választásakor, de ne féljünk a színes virágkavalkád kialakításától se. Egy szép előkert lehet kissé homogén színösszeállítású, de egyben változatos is, illetve lehet egymással harmonizáló, de mégis nagyon eltérő színű is. Egy szépen rendezett porta nem csak figyelemfelkeltő, hanem gondozójának öröm, felüdülés is, aki nem csak a munkát látja benne, hanem lelkesedéssel műveli és ápolja.

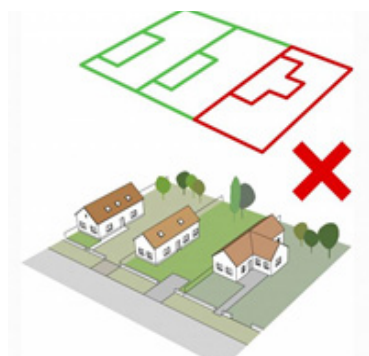
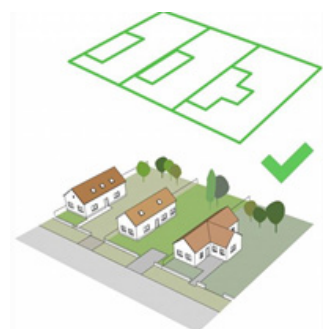
AJÁNLÁSOK

A TELEPÜLÉSKÉP MINŐSÉGI MEGFORMÁLÁSÁRA VONATKOZÓ ÉPÍTÉSZETI ÚTMUTATÓ

ÚJ BEÉPÍTÉSŰ TELEPÜLÉSRÉSZ

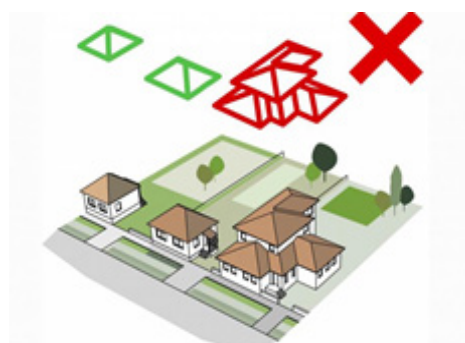
Telepítés

A középületek egyedi, sajátos formavilágot képviselnek. Esetleges bővítésüket ahhoz alkalmazkodva ajánlott végrehajtani. Az épületeket döntő többségében oldalhatáron állóan kell elhelyezni, kivételt képeznek azon telkek, ahol a telkek eltérő befoglaló formája ezt nem teszi lehetővé, ott szabadonálló beépítés alkalmazható.

Tetőforma

Tömegformálás tekintetében falusias környezetben a túlságosan tagolt összetett forma nem ajánlott.

Anyaghasználat, színek

Tetőfedéshez hagyományos cserép színű anyag használandó, a homlokzatok élénk, hivalkodó színezése nem engedhető meg.

Magasság

Kerítések, térfalak

KERTEK

Új építésű házakhoz egy kicsit modernebb kert illik. Ez nem azt jelenti, hogy nem alkalmazhatunk hagyományos kerti elemeket, akár kutakat, hanem a vonalvezetés, a kialakítás, megformálás harmonikusan illeszkedjen az épülethez. Bátran alkalmazzunk örökzöldeket, amelyek az év minden szakában díszítenek. A modernebb kertekben megjelenhetnek már a díszfűfélék is. Ügyeljünk rá, hogy a választott növények színe passzoljon egymáshoz és a házhoz. Akkor a legszebb a kert, ha teljes az összhang. Figyeljünk arra is, hogy az egyes fajok ne nyomják el a másikat. Például, ha túl sok örökzöldet, akár tuját ültetünk, akkor az ok egy idő után nagyon sűrű, összefüggő sövényt képeznek, melyek korlátozzák a kert többi részére nyíló rálátást. Erősen növekedő, domináns fajok kiszoríthatják a gyengébbeket, ezért vigyázzunk ezek kiültetésénél.

BEÉPÍTÉSRE NEM SZÁNT TERÜLET

A szántóföldi művelésre kedvezően hat a kisebb-nagyobb fás, cserjés sávokkal való tagolás. A nagyobb táblák közötti erdősávok növelik a terület fajgazdagságát, élőhelyet nyújtva számos növény- és állatfaj számára, változatosabbá teszik a táj képét, tagolnak, s nem utolsósorban mikroklimájukkal, és szélirányba történő telepítés során szélmérséklő hatásukkal védik a veteményt. A jelentősebb földutak fásításának több évszázadra visszanyúló hagyományai vannak a környéken. Az uradalmi majorokhoz vezető utakat fasorok kísérték. Erre a célra gyakran telepített fafaj volt a vadgesztenye, a kislevelű hárs. A főbb földutak fásításával nemcsak kellemesebbé tehetjük a rajtuk való közlekedést, hanem kedvezőbb látványok kialakulását is elősegíthetjük. Az egyes védettségek alatt álló területeket óvni kell az idegenhonos fajoktól. A Natura 2000-es oltalom alatt álló gyepterületeken szükséges megakadályozni az idegenhonos és inváziós fás- és lágyszárúak megtelepedését, terjedését.

KÖZTERÜLETEK TELEPÜLÉSKÉPI ÚTMUTATÓJA

UTCÁK, TEREK, KÖZPARKOK, KÖZKERTEK

Egy település életében kiemelten fontos a közparkok, közkertek, közhasználatú zöldfelületek szerepe. Ugyan egy faluban van lehetőség a szabadban való időtöltésre, hiszen erre megfelelő alapot nyújt a kert, mégis szükség van a közösségi terekre, amelyek egy része lehetőleg minél „zöldebb” legyen. Akár egy bolt, vendéglátó egység nyitott kertje, fásított, igényesen kialakított parkolója is felüdülést keltő lehet. Sok esetben e területeken állnak magányosan vagy kisebb csoportokban különféle, idős fák, amelyek karakteres megjelenésükkel uralják a teret, meghatározó látványt nyújtanak, funkcionálisan is hasznosak lehetnek - akár az árnyékukba is húzódhatunk, vagy éppen ha gyümölcsstermő fajról van szó, termésével is gazdagodhatunk.

Utcák, terek kialakításánál elsődleges szempont az egységes, karakteres utcakép megalkotása. Ennek elérése érdekében igazodjunk a már kialakult arányokhoz. Széles utcakeresztmetszet esetén törekedjünk a minél „zöldebb” kép megteremtésére. A burkolt úttest és járda között igazi felüdülést jelent egy kiterjedt zöldsáv jelenléte. Itt alkalmazhatunk kisebb cserjéket, évelőket, amelyekkel színesíthetjük a látványt. Kisebb burkolt pihenőterek létrehozásával, egységes utcabútorzat - padok, hulladékgyűjtők, kerékpártartók, információs táblák - elhelyezésével nagyban segítjük a harmonikus utcakép kialakulását. Az utcák egyes területein, ahol a hely megkívánja és lehetőség is van rá, pihenőhelyek alakíthatók ki. E részeken, valamint egyes kiemelt értékek környezetében is alkalmazhatunk díszes kiültetéseket. Mindezeket azonban összhangban tegyük, hogy minél nagyobb harmónia alakuljon ki az utca minden eleme között.

A közterületi kiültetések nem feltétlenül kell, hogy előre megtervezettek legyenek. Kis falvak szépségét többek között a változatos, mindenki által hozzáadott érték, „szép” adja. Bátran ültessünk évelőket, hagymásokat, egynyáriakat az utcára, amelyeket megfelelően kombinálva, gazdag virágdísz lesz jutalmunk az év során. Természetesen ügyeljünk a harmóniára is, az utca összhangjára, egységére. A nem túl harsogó, egyszerű, vagy akár változatos, de harmonikus utcai kiskertek egymást erősítve díszítik a települést, ami az átutazók, számára is kedvező benyomást kelt, hiszen szépen gondozott, „rendes portákat” lát maga előtt. Fontos hangsúlyozni a gondozottságot. A házak előtti közterületeket legalább olyan gondosan kell ápolni, mint a saját kertünket. Az átutazó vagy az ideérkező első benyomását meghatározza, hogy milyen látvány tárul szeme elé, milyen kép fogadja.

Sorfák alkalmazása során több tényezőt is figyelembe kell vennünk. Egyrészt fontos ismerni a terület jellegét, tulajdonságait, illetve az ültetendő fafaj igényeit: mennyire tűri a szárazságot, érzékeny-e betegségekre, kórokozókra, vannak-e különleges igényei? A megfelelő növények kiválasztásánál és alkalmazásánál figyelni kell a közlekedésbiztonsági szempontokra, a légvezetékekre, a földben lévő közművezetékekre, valamint szem előtt kell tartani a szükséges utcai őrsvérvényt. Ez utóbbi főként szűk utcák esetében lényeges. Az egyes utcákban nem csupán dísznövényekből alkothatunk fasorokat, jellegzetes gyümölcsfákból is lehet igényes közterületi kiültetést létrehozni, hiszen minden évszakban más-más képet nyújtanak, virágukkal, lombjukkal, termésükkel, eltérő habitusukkal is díszítenek. Ebben az esetben viszont törekedjünk a fenntartási problémák elkerülésére: ne a legforgalmasabb utcákba telepítsük a sok-sok termést hozó fajokat. A növények kiválasztásánál szempont legyen az ellenállóság kérdése is, hogy az egyes betegségek, kártevők ne okozzanak a fák életében meghatározó károkat. Hasonlóan kertjeinkhez, az utcára is a környéken jellegzetes fajok, tájfajta közül válogassunk.

Salköveskút esetében különösen szép, értékes képi elem a Rákóczi utca északi végének széles zöldsávja, amelyben különféle gyümölcsfák - elsősorban szilvafák - sorakoznak. Mindenképpen megőrzendő elem, nem csupán látványa miatt, hanem jellegét tekintve is hozzátartozik a településhez, annak múltjához. Mind kertjeinkben, mind a közterületeken meg kell előzni az idegenhonos inváziós fajok megtelepedését és esetleges terjedését, hiszen ezek kiszorítják a honos növényeinket. Ennek érdekében figyelni kell a különböző rendeleteket, előírásokat.

FÉNYSZENNYEZÉS

Napjaink egyre fokozódó jelensége a fényszennyezés, a túlzott ki- és megvilágítás. Az alapvető biztonsági szempontok és a funkcionális szerepkör kielégítése, betöltése mellett egyre hangsúlyosabb az esztétikai élmények képzése is. Ennek során egyre több és több, minél inkább erős fényerejű fényforrásokat alkalmazunk olyan helyeken is, ahol feltétlen szükség nincs rá. A fényszennyezés elsősorban az élővilágot érinti kedvezőtlenül: megzavarja az egyes éjszakai állatok természetes életmódját. Természetesen nem szabad elfeledkeznünk a csillagos égboltról sem, mely túlzott kivilágítás esetén nem élvezhető. Gondoljunk csak nagyvárosainkra, kisvárosaink főként sűrűn beépített részeire, ahol az erős éjszakai fény miatt nem csodálhatjuk az égboltot. Vidéken, faluhelyen mennyivel könnyebb a helyzet, hiszen ott gyérebb beépítéssel, közvilágítással, kevesebb üzlettel arányosan kisebb az éjjeli pluszfény jelenléte. Mindez viszont csak akkor érvényesül, ha megtartjuk a javasolt előírásokat, hiszen a vidéki települések is könnyen átalakulhatnak a városokat jellemző negatív irányba, melynek megelőzése a mi feladatunk.

Kerüljük el az 500 nanométernél rövidebb hullámhosszúságú fényt tartalmazó hideg, fehér fényű világítást. Ügyeljünk arra is, hogy a világítótestek mindig az aktuálisan megvilágítandó elemre, elemekre irányítsák a fényt, "ne szórják" feleslegesen más irányba. Az utcákat lehetőségeinkhez mérten egyenletesen világítsuk meg, viszonylag kicsi intenzitással. Érdeemes a kültéri világítást a használat idejéhez igazítani. Ennek értelmében azon órákban, mikor nagyon kevés, vagy akár elenyésző a használat, sokkal kevesebb fényre van szükség. A fénykibocsátás csökkentésével jelentős megtakarítások érhetők el.

JÓ PÉLDÁK BEMUTATÁSA

ÉPÜLETEK, ÉPÍTÉSZETI RÉSZLETEK (AJTÓK, ABLAKOK, TORNÁCOK, ANYAGHASZNÁLAT, SZÍNEK, HOMLOKZATKÉPZÉS) KERÍTÉSEK, KERTEK, ZÖLDFELÜLETEK KIALAKÍTÁSA

JÓ PÉLDÁK - ÉPÜLETEK, ÉPÍTÉSZETI RÉSZLETEK

Igényesen felújított sátortetős ház

Épülő hosszúház arányos utcai homlokzata és oldalbejárata előtetővel

Falazott oszlopos - mellvédes tornác mai technológiával építve

Faoszlopos tornác

Kedvező arányú ablakosztás és előtető

Gerendás ereszkiképzés és fa nyílászárók

Tömör fa kerítés a táblák közepét finoman hangsúlyozó eltérő anyagú deszkasávval

Gyalogkapu és gépkocsi bejárat

JÓ PÉLDÁK - ABLAKOK

Faszerkezetű ablak finom keretézéssel és szépen kidolgozott könyöklőpárkánnyal

Megőrzött, felújított régi ablakszerkezet tagozatos párkánnyal

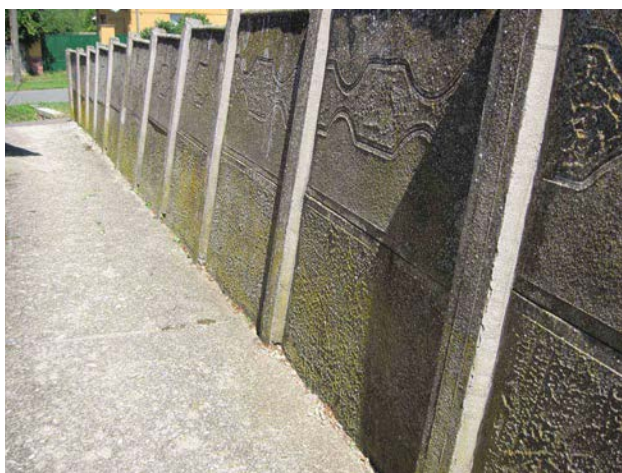
JÓ PÉLDÁK - ANYAGHASZNÁLAT, SZÍNEK

A településen alapvetően a kő, tégl, fém és fa anyagok dominálnak. Szépen megkomponálva megfelelő összhangban hatnak. A kőkerítés és a fakapu illeszkedésére, egymás mintáihoz történő alkalmazkodásra mindenképp figyelni kell. Színében, anyaghasználatában is üde képet adhat egy hűvös árnyalatokkal festett homlokzat meleg színekkel kezelt fakerítéssel, vagy éppen egy-egy növény a betonkerítés előtt.

JÓ PÉLDÁK - KERÍTÉSEK

JÓ PÉLDÁK - KERTEK

JÓ PÉLDÁK - ZÖLDFELÜLETEK

JÓ PÉLDÁK BEMUTATÁSA SAJÁTOS ÉPÍTMÉNYFAJTÁK, EGYÉB MŰSZAKI BERENDEZÉSEK

A Dózsa utcában lévő igényes formájú és kivitelezésű vízmű építményei